

Курій Л. Соціально-економічна інтеграція іммігрантів як засіб ефективною реалізації їх людського потенціалу [Електронний ресурс] / Л. Курій // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2012. — Вип. 1 (6). — С. 102-123. — Режим доступу до журн. : <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2012/12kloylp.pdf>.

УДК 314.742:331.556.4

JEL Classification: J15, O15

Лілія Курій

Хмельницький національний університет

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ ІММІГРАНТІВ ЯК ЗАСІБ ЕФЕКТИВНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ЇХ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Анотація. У статті проаналізовано значення інтеграції іммігрантів у формуванні освітньо-кваліфікаційної і демографічної складових людського потенціалу. Досліджено досвід розвинутих країн у застосуванні заходів з інтеграції іммігрантів. Визначено можливість оцінки ефективності політики інтеграції шляхом розрахунку відповідного індексу MIPEX. Запропоновано заходи з інтеграції мігрантів в Україні та можливість їх оцінки шляхом адаптації MIPEX до українського середовища.

Ключові слова: інтеграція іммігрантів, людський потенціал, міграційна політика, індекс політики інтеграції іммігрантів.

Лілія Курій

СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ИНТЕГРАЦИЯ ИММИГРАНТОВ КАК СРЕДСТВО ЭФФЕКТИВНОЙ РЕАЛИЗАЦИИ ИХ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА

Аннотация. Проанализировано значение интеграции иммигрантов в формировании образовательно-квалификационной и демографической составляющих человеческого потенциала. Исследовано опыт развитых стран в применении мер по интеграции иммигрантов. Определена возможность оценки эффективности политики интеграции путём расчёта соответствующего индекса MIPEX. Предложено меры по интеграции мигрантов в Украине и возможность их оценки путём адаптации MIPEX к украинской среде.

Ключевые слова: интеграция иммигрантов, человеческий потенциал, миграционная политика, индекс политики интеграции иммигрантов.

Liliya Kuriy

SOCIOECONOMIC INTEGRATION OF IMMIGRANTS AS MEANS OF THEIR HUMAN CAPACITY EFFECTIVE REALIZATION

Abstract. The importance of immigrant integration in qualification and demographic components of human capacity is analyzed. Developed countries experience in migrant integration measures is researched. The possibility of migrant integration policy assessment by appropriate MIPEX index estimation is defined. Measures of migrant integration in Ukraine and possibility of their assessment by MIPEX adaptation to Ukrainian environment are suggested.

Kuriy, L. (2012). Socioeconomic integration of immigrants as means of their human capacity effective realization [Sotsial'no-ekonomichna intehtratsiya immihrantiv yak zasib efektyvnoyi realizatsiyi yikh lyuds'koho potentsialu]. *Sotsial'no-ekonomichni problemy i derzhava - Socio-Economic Problems and the State* [online]. 6 (1), p. 102-123. [Accessed May 2012]. Available from: <<http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2012/12kloylp.pdf>>.

Keywords: *immigrant integration, human capacity, migration policy, immigrant integration policy index.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. У 2010 році загальна кількість міжнародних мігрантів у світі склала 214 млн. осіб [1]. Обсяги імміграції в Україну, за оцінками Світового банку, склали 5,3 млн. осіб у 2010 році [2]. Іммігранти, як вагома частина населення країн призначення, постають носіями людського потенціалу, що виступає основним чинником економічного зростання та конкурентоспроможності країн в сучасних умовах розвитку. Водночас, головною передумовою ефективної реалізації та відтворення людського потенціалу мігрантів виступає соціально-економічна інтеграція іммігрантів у приймаюче суспільство. Інтеграція іммігрантів передбачає створення країною призначення умов для повного залучення мігрантів до економічного, соціального, культурного та політичного життя [3]. Інтеграція мігрантів сприяє відкритості соціальної системи, формуванню «капіталу різноманітності» (*diversity capital*), що вважається цінним інноваційним ресурсом і запорукою сталого розвитку в умовах глобалізації [4].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання інтеграції мігрантів широко висвітлюється в дослідженнях та доповідях міжнародних організацій: Міжнародної організації з міграції, Світового банку, Організації економічного співробітництва та розвитку, Світового економічного форуму; працях іноземних вчених Х. Хольцера, П. Кажміркевича, А. Рудігер, С. Спенсер [3, 5, 6]. В іноземних публікаціях увага зосереджується на можливостях, які надає інтеграція мігрантів для країн призначення та найбільш ефективним заходам в цьому напрямку. Російські вчені І. Цапенко, О. Потьомкіна вивчають існуючий багаторічний досвід розвинутих країн з цього питання, його позитивні і негативні сторони [7, 8]. У працях вітчизняних дослідників О. Малиновської та І. Лапшиної визначається суть процесу інтеграції мігрантів та його значення для соціально-економічного розвитку [4, 9].

Невирішені частини проблеми. Недостатньо проаналізованим залишається значення інтеграції іммігрантів у формуванні освітньо-кваліфікаційної і демографічної складових людського потенціалу та визначення конкретних заходів міграційної політики в даному напрямку з врахуванням досвіду розвинутих країн. В даному контексті актуальності набуває розробка заходів з інтеграції іммігрантів в Україні та визначення можливості оцінки її ефективності.

Постановка завдання. З огляду на ряд невирішених проблем міграційної політики у сфері інтеграції іммігрантів в Україні, з точки зору сприяння накопиченню, підвищенню та відтворенню людського потенціалу, нами поставлене завдання розробити заходи з інтеграції іммігрантів в Україні з врахуванням досвіду країн ЄС та створити можливість визначення їх ефективності шляхом адаптації Індексу політики інтеграції іммігрантів до українського середовища.

Основний матеріал дослідження. Соціально-економічна інтеграція іммігрантів є одним з основних принципів міграційної політики в контексті накопичення, збереження та ефективного використання людського потенціалу. В соціально-економічному значенні інтеграція означає рівні можливості на гідне, незалежне та активне життя в країні призначення поряд з місцевим населенням. Коли мігранти почуваються безпечно та впевнено у країні призначення, вони здатні реалізовувати свій людський потенціал, тим самим сприяючи її розвитку.

Перевищення попиту за окремими професіями та спеціальностями над пропозицією на національному ринку праці може бути збалансоване за рахунок залучення мігрантів відповідної кваліфікації та професійного спрямування. У випадку, якщо іммігранти працюють не по своїй професії, займаються некваліфікованою працею, то відбувається втрата їх знань, навиків та здібностей, тобто зниження людського потенціалу. Тому важливою є цілеспрямована інтеграція іммігрантів до ринку праці країни призначення з

врахуванням їх спеціалізації і, при необхідності, створення умов для підвищення кваліфікації задля підвищення та ефективного використання їх людського потенціалу [10].

Залучення та інтеграція іммігрантів дозволяє також вирішити демографічні проблеми старіння і скорочення населення. Інтеграція мігрантів є вагомим інструментом підвищення демографічної складової людського потенціалу країн призначення. Стимулювання притоку іммігрантів для компенсації низьких рівнів народжуваності змінює склад населення і в кінцевому рахунку може призвести до повної зміни цього складу і заміни сучасного населення мігрантами, їх нащадками або населенням змішаного походження. За таких умов, життєво важливими для збереження ідентичності країни є заходи, спрямовані на те, щоб мігранти ідентифікували себе з населенням країни призначення.

Країни призначення мають різний досвід у політиці інтеграції мігрантів. У Франції національна політика інтеграції в цілому зводиться до асиміляції, в основі якої лежить культурна однорідність, де всі люди є французькими громадянами, що мають право брати участь в суспільному житті і ставати частиною об'єднань громадян. Німеччина розуміє інтеграцію як відкриття ринку праці, освіти, професійного навчання, житла. У Іспанії створений Форум за інтеграцію, що сприяє соціальній інтеграції і зайнятості. Політика інтеграції у Фінляндії передбачає складення індивідуальних планів інтеграції іммігрантів і введена система оцінки кваліфікації для допомоги мігрантам долучитись до ринку праці. Швеція орієнтується на загальні програми підвищення освіти, професійної орієнтації, навчання і політику стимулювання підприємництва і найму. Бельгія і Великобританія акцентують увагу на спеціальних заходах в професійній освіті. Нідерланди зобов'язують підприємства набирати певний процент іммігрантської молоді на наявні вакансії [6]. У Португалії інтеграційні програми передбачають також отримання нелегалами законного статусу у випадку народження ними дитини та закінчення неї початкової школи в цій країні, що спрямоване на підвищення демографічної складової людського потенціалу [11].

Враховуючи досвід розвинутих країн, можна виділити наступні заходи соціально-економічної інтеграції мігрантів:

Посилення участі в економічній діяльності. Обмеження рівного доступу іммігрантів до ринку праці призводить до поширення бідності, соціальної виключності, ізоляції, відсутності досвіду роботи та доступу до інформації, залежності від системи соціального захисту, злочинності, шкідливих звичок і розладу здоров'я. Таким чином, відсутність інтеграції до економічного життя країни призначення має наслідком зниження і деградації їх людського потенціалу і неможливості його використання в цілях розвитку. Заходи щодо залучення мігрантів до економічної діяльності засновуються на гарантуванні на законодавчому рівні рівного доступу до ринку праці іноземних і національних працівників. Регулювання працевлаштування іммігрантів має враховувати їх рівномірний перерозподіл між видами діяльності для уникнення утворення сфер з виключною працею мігрантів і перехід їх до нижчого класу в суспільстві. Надання мігрантам права на рівність в оплаті праці з національними працівниками, перешкоджає безробіттю національних працівників країни призначення внаслідок заміщення їх дешевою робочою силою.

Посилення участі в економічній діяльності включає:

- розробку заходів міграційної політики у співпраці зі службами зайнятості і соціального захисту населення для інтеграції мігрантів через працевлаштування і вивчення мови, збереження і перенесення набутих прав пенсійного і соціального забезпечення;

- навчання і підвищення кваліфікації іммігрантів для заповнення відповідних вакансій на ринку праці. Дослідження, проведені у США показали, що підвищення кваліфікації іммігрантів має позитивні макроекономічні наслідки в довгостроковій перспективі: зменшує конкуренцію між перекваліфікованими мігрантами і національними низькокваліфікованими працівниками, стимулює відтворення більш освіченого наступного покоління, що сприяє економічному зростанню, зумовлює зменшення витрат фондів соціального захисту і збільшення податкових сплат, підвищує продуктивність та ефективність ринку праці і бізнес-циклу [5]. Інвестиції в освіту низькокваліфікованих іммігрантів є ефективнішим заходом

збереження і підвищення людського потенціалу, ніж обмеження їх в'їзду. Підвищення кваліфікації мігрантів є альтернативою загрози того, що низькокваліфікована трудова імміграція уповільнює впровадження працезберігаючих технологій;

- стимулювання навчання впродовж життя та мобільності працівників між галузями і професіями для задоволення потреби ринку праці;

- зменшення «розтрати мізків» шляхом атестації і сертифікації навиків, знань і кваліфікації іммігрантів.

2. Надання підтримки у вивченні мови є одним з найбільш важливих етапів інтеграції. Наприклад, у Данії мовні курси займають 2000 годин, у Австралії – 1300, а Бельгії – 200 годин [12]. У Німеччині іммігранти, що ухиляються від відвідування мовних курсів, можуть бути позбавлені права на постійне місце проживання і отримання соціальних виплат. Франція проводить цільове фінансування початкових і середніх навчальних закладів для створення у них спеціальних класів для дітей іммігрантів, що полегшує здобуття ними освіти в іномовному середовищі і стає основою подальшого формування людського потенціалу за рахунок імміграції [12].

Спрощення правил набуття громадянства. У вигляді альтернативи довготривалому процесу набуття громадянства деякі країни практикують надання права довгострокового проживання, а також права на отримання громадянства при народженні нащадкам мігрантів, народженим в країні призначення.

Стимулювання сімейної міграції. Сімейна міграція є базовим аспектом інтеграції і представляє щонайменше чотири види: возз'єднання сімей, створення сім'ї (шлюбна міграція), міграція всієї сім'ї і міграція за спонсорством членів сім'ї [1]. У регулюванні сімейної міграції показовим є досвід Франції, де закон вимагає від іммігрантів доказів того, що вони зможуть забезпечувати членів своїх сімей незалежно від французької системи соціального захисту [1]. Пріоритетними заходами в цьому напрямі є надання права на возз'єднання сімей працевлаштованих іммігрантів та підтримка сімей кваліфікованих іммігрантів [12].

Підтримка у освіті і охороні здоров'я мігрантів передбачає забезпечення для іммігрантів рівного з громадянами доступу до освіти та охорони здоров'я. Сфера освіти відіграє найважливішу роль у зближенні іммігрантів і корінного населення. У Франції в районах найбільшої концентрації іммігрантів у школах їх дітей навчають мові і культурі країн походження. В Канаді діє система багатокультурної шкільної освіти, що включає мовні курси і методичні програми, розроблені для етнокультурних груп. ЄС практикує міжкультурну освіту через обмін студентами і викладачами між країнами-членами, спрямоване на сприйняття і розуміння національних і культурних відмінностей [7]. Такі заходи сприяють першочерговій соціалізації мігрантів в мультикультурному середовищі.

Послуги з охорони здоров'я повинні бути фізично і матеріально доступними і значимими для мігрантів.

5. Посилення антидискримінаційних заходів передбачає затвердження і впровадження національного антидискримінаційного законодавства та моніторинг за його застосуванням на практиці представниками громадянського суспільства і приватним сектором. Антидискримінаційні ініціативи повинні включати діалог у школах і організаціях, інформаційні компанії у засобах масової інформації, дискусії через інтерактивні медіа платформи в мережі Інтернет. У цьому руслі слід зосередити увагу на формуванні спільної для різноманітних суспільних груп зацікавленості у злагоді та поступальному розвитку, що є основою толерантної поведінки населення у багатокультурному суспільстві [9].

Пропагування етнічної, расової і релігійної толерантності забезпечує найбільш повне використання потенціалу мультикультуралізму. Формування мультинаціональних колективів та відповідних умов роботи в них створює сприятливе середовище для найбільш ефективної реалізації людського потенціалу як іммігрантів, так і місцевого населення. Важливість даного завдання для формування людського потенціалу в умовах нової економіки була вперше відмічена Генеральним секретарем ООН Кофі Аннаном у 1998 році: «Більш ніж

коли-небудь людям необхідно зрозуміти, що вони формуються під впливом багатьох культур і що вміння одночасно сприймати і своє, і чуже стає потужним джерелом знання...» [13].

6. Інтеграція у містах передбачає розсіяне розміщення мігрантів для кращої адаптації, включення в соціальні формальні і неформальні мережі, освоєння традиційної системи взаємовідносин та способу життя приймаючого суспільства [14]; ознайомлення з інститутами, соціально-економічною політикою, культурою і цінностями приймаючої країни. Сприяння інтеграції мігрантів на місцевому рівні є поширеною практикою у європейських країнах. Наприклад, у Роттердамі запровадили програму зустрічей між старими і новими жителями міста. Вони зустрічаються тричі на місяць з метою кращого пізнання місцевого середовища [12].

7. Створення спеціальних фондів фінансування інтеграції, створення інтеграційних веб-сайтів для інформаційного забезпечення процесу [8]. У ЄС з 2007 року функціонує спеціальний фонд для фінансування національних програм адаптації мігрантів і мовних курсів з бюджетом 825 млн. євро на період 2007-2013 рр. Інтеграційний фонд сприяє реалізації конкретних проектів держав-членів: у 2009 році на інтеграцію іммігрантів Італія отримала 96 млн. євро, Великобританія – 129 млн., Мальта – 3,7 млн. [8].

8. Політична інтеграція передбачає визначення умов надання права голосу на місцевих виборах.

Для оцінки ефективності політики інтеграції іммігрантів в приймаюче суспільство в країнах ЄС, Швейцарії, Норвегії та США розраховується Індекс політики інтеграції мігрантів (MIREX). Він включає 148 індикаторів політики інтеграції, що виявляються експертним методом на основі досліджень вчених та спеціальних організацій. Кожен індикатор – це запитання щодо специфічного компоненту політики в одній із семи основних сфер інтеграції іммігрантів: мобільності на ринку праці, возз'єднання сімей, освіти, політичної участі, довгострокового проживання, доступу до громадянства та антидискримінації. На кожне запитання надається три варіанти відповіді. Найвищий бал – 100 надається за відповідь, що відповідає найвищому стандарту рівного ставлення до мігрантів порівняно з місцевим населенням; середньому стандарту відповідає бал 50, а найнижчому – 0. З усіх індикаторів виводиться середній бал по кожній сфері, а потім загальний середній бал з усіх сфер. Джерелами встановлення стандартів є Конвенції Ради Європи та Директиви Європейського Союзу, а також Конвенції ООН та МОП у сфері міграції, працевлаштування та захисту прав людини. За результатами MIREX у 2010 році країнами з найбільш ефективною політикою інтеграції іммігрантів у приймаюче суспільство є Швеція, Португалія та Канада (рис. 1). Індекс політики інтеграції мігрантів надає необхідну інформацію для прийняття необхідних рішень міграційної політики [15].

Високі показники MIREX в європейських країнах, Канаді та США свідчать про те, що інтеграція іммігрантів постає першочерговим заходом кількісного та якісного поповнення людського потенціалу розвинутих країн, в яких депопуляційні тенденції компенсуються стабільним міграційним припливом працездатного населення, що сприяє збільшенню його чисельності та позитивно впливає на вікову структуру.

В Україні, де в умовах депопуляції іммігранти постають головним джерелом поповнення населення і накопичення людського потенціалу, на сьогодні законодавчо не встановлений процес їх соціально-економічної інтеграції, не розроблені відповідні міграційні програми, які б включали даний аспект імміграції. Водночас формування демографічної складової людського потенціалу України за рахунок імміграції на постійній основі в першу чергу вимагає вирішення проблеми адаптації та працевлаштування.

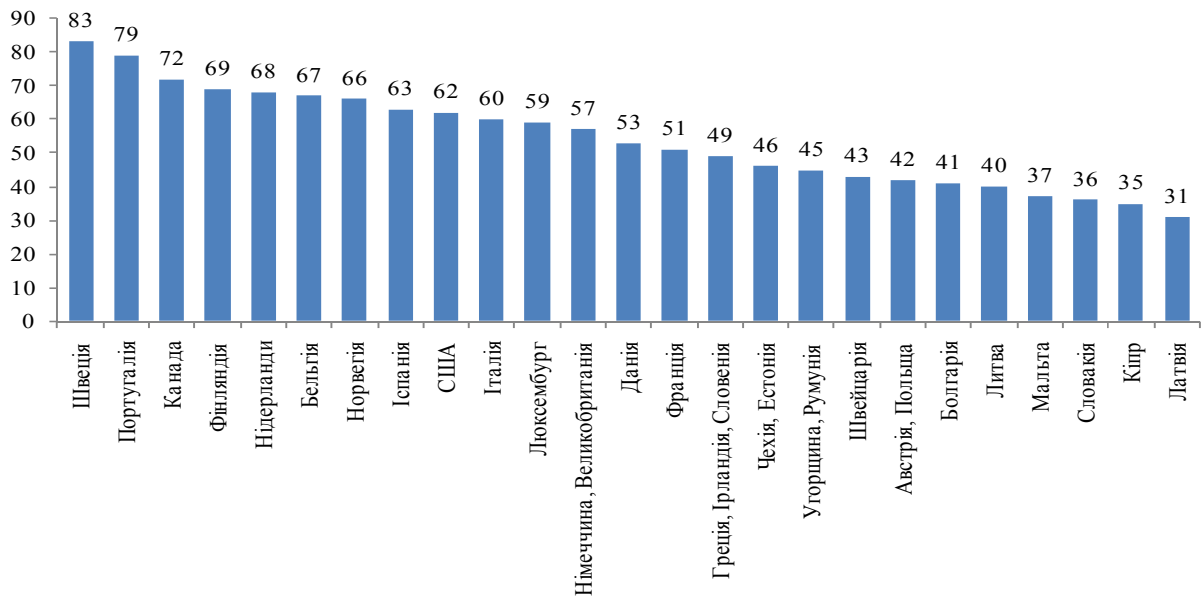

Рис. 1. Індекс політики інтеграції мігрантів у 2010 році [15]

Лише останнім часом питання інтеграції іммігрантів в Україні було погоджене у окремих підзаконних актах. З 2009 року План заходів щодо інтеграції іноземців затверджений лише щодо осіб, яким надано статус біженця [16]. Водночас, частка осіб, яким наданий статус біженця, залишається незначною порівняно з загальною кількістю іммігрантів в Україні, що вимагає широкого розгляду і розробки заходів інтеграції всіх груп іноземців у економічне і суспільне життя країни. У 2011 році Кабінет Міністрів України затвердив План заходів щодо інтеграції мігрантів в українське суспільство на 2011-2015 роки, що передбачає розробку уніфікованих програм вивчення української мови, історії, культури, державного устрою України; кваліфікаційних вимог до осіб, які подають клопотання про прийняття до громадянства України, зокрема, визначення рівня володіння українською мовою; навчальних програм та курсів для дітей мігрантів; забезпечення інформування реемігрантів з питань зайнятості, провадження підприємницької діяльності, соціального забезпечення та охорони здоров'я [17].

В той же час не вирішеними проблемами залишаються впровадження рівних умов вступу і навчання у вищих навчальних закладах для іммігрантів, які мають посвідку на проживання в Україні, і біженців (на сьогодні іноземці оплачують навчання у збільшеному розмірі), спрощення процедури визнання іноземних дипломів, питання возз'єднання сімей іммігрантів, доступу до освіти і соціального захисту іммігрантів, їх соціальної і культурної інтеграції.

В цьому напрямку важливим є використання досвіду європейських країн, в яких інтеграційні програми передбачають мовну підготовку, навчальні курси по ознайомленню іммігрантів із законодавством, культурою та історією країни призначення, професійну підготовку з подальшим працевлаштуванням відповідно до потреби ринку праці.

В зв'язку з цим до заходів з інтеграції іммігрантів в Україні слід включити (табл. 1):

- забезпечення доступу іммігрантів до працевлаштування, освіти, охорони здоров'я на рівні з громадянами країни;
- розробку системи визнання кваліфікацій мігрантів та їх працевлаштування відповідно до освітньо-кваліфікаційного рівня. При цьому слід враховувати: характеристики здобутої освіти, попередній досвід роботи, можливість порівняння дипломів та кваліфікацій і визначення можливої потреби у навчанні і підвищенні кваліфікації;
- забезпечення іммігрантів необхідною інформацією щодо організації та здійснення підприємницької діяльності;

- впровадження безкоштовних мовних курсів для іммігрантів та курсу із соціально-економічних та культурних особливостей українського середовища при Державній міграційній службі;

- введення предмету «українські цінності» у школах зі значною часткою дітей іммігрантів; викладання історії України в контексті міжнародного миру з акцентом на внесок різних народів у розвиток економіки та культури України, що сприятиме відчуттю приналежності до української історії та формуватиме взаємну толерантність між учнями різних національностей;

- встановлення доступу до медичних установ та медичного обслуговування іноземцям, що законно проживають на території України на рівні з громадянами країни;

- застосування регіонального підходу до інтеграції – фінансування інтеграційних програм на місцевому рівні, спрямованих на підвищення рівня зайнятості, вищий рівень освіти, краще соціальне включення іммігрантів та активне набуття ними громадянства;

- надання права іноземцям, що законно проживають на території України, права на участь у громадських об'єднаннях;

- надання права іноземцям, що мають посвідку на постійне проживання, голосувати на місцевих виборах;

- створення спеціального Фонду інтеграції іммігрантів для фінансування відповідних заходів;

- впровадження спеціальної Програми розселення іммігрантів, спрямованої на попередження масового скупчення осіб однієї національності в окремому населеному пункті або регіоні країни для стимулювання їх кращої інтеграції в українське суспільство та забезпечення національної безпеки України.

Для визначення ефективності заходів по інтеграції мігрантів в Україні перспективним є використання Індексу політики інтеграції мігрантів (МІРЕХ), що застосовується в країнах ЄС, Швейцарії, Норвегії та США.

Нами проведена адаптація індикаторів для розрахунку МІРЕХ в Україні відповідно до чинного законодавства та реалій міграційної політики (табл. 1), що дозволить здійснювати комплексну оцінку політики інтеграції іммігрантів в Україні та встановлювати необхідність корегування відповідних заходів у відповідь на зміну міграційних тенденцій та соціально-економічної ситуації

Для встановлення порядку виконання заходів з інтеграції іммігрантів, як і інших зазначених заходів міграційної політики, та забезпечення їх результативності всі вони мають бути встановлені на законодавчому рівні, тобто зафіксовані у Законах України, що регулюють міграційні процеси.

Висновки та перспективи подальших досліджень в даному напрямку. Політика інтеграції мігрантів в країні призначення включає заходи на ринку праці; заходи, пов'язані із самозайнятістю мігрантів; підтримку у навчанні і підвищенні кваліфікації, охороні здоров'я; забезпеченні участі мігрантів у суспільному житті. Включення та інтеграція іммігрантів у приймаюче суспільство сприяє розвитку людського потенціалу на індивідуальному і національному рівнях. Зважаючи на це, іммігранти мають стати повноцінними членами українського суспільства, що забезпечується впровадженням визначених заходів міграційної політики та можливістю оцінки їх ефективності. Перспективою подальших досліджень в цьому напрямку є розробка найбільш ефективних програм з соціально-економічної інтеграції мігрантів для їх впровадження в Україні.

Використана література:

1. World Migration Report 2010. The Future of Migration: Building Capacities for Change [Електронний ресурс] // International Organization for Migration. – Geneva. - 2010 - 272 p. Спосіб доступу: http://tuta.neru9.com/iccn.org/ge/pdf/eng/world/2011/WMR_2010_ENGLISH.pdf.
2. Factbook 2011 // The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank. – 2011. – 265 p. Спосіб доступу: [http://remittancesgateway.org/Migration and Remittances /index.php/documents/doc_details/135-migration-and-remittances-factbook-2011](http://remittancesgateway.org/Migration%20and%20Remittances/index.php/documents/doc_details/135-migration-and-remittances-factbook-2011).

3. Кажміркевич П. Інтеграція мігрантів в Україні. Оцінка стану та потреб. Резюме та рекомендації // Неофіційний документ. Бюро ОБСЄ з демократичних інститутів та прав людини (БДІПЛ). – Варшава. –2011. с. 87. Спосіб доступу: <http://www.osce.org/uk/odihr/81761>.
4. Лапшина І.А. Міжнародна трудова міграція і соціальний капітал України / І. А. Лапшина // Регіональна економіка. - 2010. - №1. - С. 160.
5. Holzer H. Immigration Policy and Less-Skilled Workers in the United States: Reflections on Future Directions for Reform. – Washington, DC: Migration Policy Institute – 2011 – 25 p.
6. Social Integration of Migrants and Ethnic Minorities. Policies to Combat Discrimination [Електронний ресурс] // European Commission and the OECD Conference on The Economic and Social Aspects of Migration / A. Rudiger, S. Spencer / Brussels.- 2003. - 43 p. Спосіб доступу: <http://www.oecd.org/dataoecd/15/4/15516956.pdf>.
7. Цапенко І. Развитие страны: интеграционная политика в отношении иммигрантов / И. Цапенко // Мировая экономика и международные отношения, 2008, №3, с. 59-69.
8. Потемкина О. Иммиграционная политика ЕС: от Амстердама до Лиссабона / О. Потемкина // Мировая экономика и международные отношения . – 2010 . – № 4 . – С. 42-51.
9. Малиновська О.А. Міжнародні міграції та суспільні трансформації доби глобалізації / О.А. Малиновська // Демографія і соціальна політика. – 2009.- №11(1). – с. 5-9.
10. Регіональні проблеми людського та соціального розвитку: міжнар. наук.- практ. конф., 4-5 листоп. 2008 р.:(тези доп. і повідомлень):в 2 т. / О.І. Амоша (відп.ред.) — Донецьк : [ІЕП НАН України], 2008. — 344с.
11. Населення України. Трудова еміграція в Україні. – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В.Птухи НАН України, 2010. – С. 101.
12. Stimulating Economies through Fostering Talent Mobility [Електронний ресурс] // World Economic Forum. – 2010. – 55р. Спосіб доступу: <http://www.weforum.org/pdf/ip/ps/TalentMobility.pdf>.
13. Малиновська О.А. Мігранти, міграція та Українська держава: аналіз управління зовнішніми міграціями: Монографія. – К.: Вид-во НАДУ, 2004. –236 с.
14. Migrant Integration Policy Index [Електронний ресурс]. Спосіб доступу: <http://www.mipex.eu/>.
15. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 липня 2009 р. N 853-р «Про затвердження плану заходів щодо інтеграції осіб, яким надано статус біженця, в українське суспільство на період до 2012 року» [Електронний ресурс]. Спосіб доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=853-2009-%F0>.
16. Розпорядження Кабінету Міністрів України Про затвердження плану заходів щодо інтеграції мігрантів в українське суспільство на 2011-2015 роки від 15 червня 2011 р. N 653-р [Електронний ресурс]. Спосіб доступу: <http://zakon.nau.ua/print/?ff=5&fs=10&uid=1095.8863.1&type=0>.

REFERENCES:

1. World Migration Report 2010. The Future of Migration: Building Capacities for Change. International Organization for Migration, Geneva, 2010, 272 p., available at: http://tuta.neru9.com/iccن.ore/ge/pdf/eng/world/2011/WMR_2010_ENGLISH.pdf.
2. Factbook 2011. The International Bank for Reconstruction and Development, The World Bank, 2011, 265 p. available at: [http://remittancesgateway.org/Migration and Remittances /index.php/documents/doc_details/135-migration-and-remittances-factbook-2011](http://remittancesgateway.org/Migration%20and%20Remittances/index.php/documents/doc_details/135-migration-and-remittances-factbook-2011).
3. Kazhmirkevych P. Integration of migrants in Ukraine. Assessment and needs. Summary and Recommendations / / Unofficial document. OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) [Intehratsiya mihrantiv v Ukrayini. Otsinka stanu ta potreb. Rezyume ta rekomendatsiyi. Neofitsynnyy dokument. Byuro OBSYe z demokratychnykh instytutiv ta prav lyudyny (BDIPL)]. Warsaw, 2011. 87 p., available at: <http://www.osce.org/uk/odihr/81761>.
4. Lapshyna I.A. International labor migration and social capital of Ukraine [Mizhнародna trudova mihratsiya i sotsial'nyy kapital Ukrayiny]. *Rehional'na ekonomika - Regional Economics*, 2010, No.1. 160 p.
5. Holzer H. Immigration Policy and Less-Skilled Workers in the United States: Reflections on Future Directions for Reform, Washington, DC, Migration Policy Institute, 2011, 25 p.
6. Rudiger A., Spencer S. Social Integration of Migrants and Ethnic Minorities. Policies to Combat Discrimination. European Commission and the OECD Conference on The Economic and Social Aspects of Migration, Brussels, 2003. 43 p., available at: <http://www.oecd.org/dataoecd/15/4/15516956.pdf>.
9. Malynov'ska O.A. International migration and social transformation of the era of globalization [Mizhнародni mihratsiyi ta suspil'ni transformatsiyi doby hlobalizatsiyi]. *Demohrafiya i sotsial'na polityka - Demography and social policy*, 2009, Vol. 11(1), pp 5-9.
10. Regional problems of human and social development: Intern. sciences. conference., 4-5 Nov.. 2008 [Rehional'ni problemy lyuds'koho ta sotsial'noho rozvytku: mizhнар. nauk.- практ. конф., 4-5 lystop. 2008 r.:(tezy dop. i povidomlen')]. Donetsk, IEP NAN Ukrayiny, 2008. 344 p.
11. The population of Ukraine. The labor migration in Ukraine [Naseleण्या Ukrayiny. Trudova emihratsiya v Ukrayini]. Kyiv, NAN Ukrayiny, 2010. 101 p.
12. Stimulating Economies through Fostering Talent Mobility. World Economic Forum, 2010, 55p., available at: <http://www.weforum.org/pdf/ip/ps/TalentMobility.pdf>.

13. Migrants, migration and the Ukrainian state analysis of external migration: Monograph [Malynovs'ka O.A. *Mihranty, mihratsiya ta Ukrayins'ka derzhava: analiz upravlinnya zovnishnimy mihratsiyamy: Monohrafiya*]. Kyiv, NADU, 2004. 236 p.
14. Migrant Integration Policy Index, available at: <http://www.mipex.eu/>.
15. Cabinet of Ministers of Ukraine dated 22 July 2009 N 853-p "On approval of a plan for the integration of persons granted refugee status in Ukrainian society until 2012" [Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 22 lypnya 2009 r. N 853-r «Pro zatverdzhennya planu zakhodiv shchodo intehtratsiyi osib, yakym nadano status bizhentsya, v ukrayins'ke suspil'stvo na period do 2012 roku»], available at: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=853-2009-%F0>.
16. Cabinet of Ministers of Ukraine on approval of a plan for the integration of migrants into Ukrainian Society for 2011-2015 on June 15, 2011 N 653-p [Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrayiny Pro zatverdzhennya planu zakhodiv shchodo intehtratsiyi mihrantiv v ukrayins'ke suspil'stvo na 2011-2015 roky vid 15 chervnya 2011 r. N 653-r]. [Elektronnyy resurs], available at: <http://zakon.nau.ua/print/?ff=5&fs=10&uid=1095.8863.1&type=0>.

Рецензія: д.е.н., проф. Нижник В. М.

Received: March, 2012

1st Revision: April, 2012

Accepted: May, 2012

Додатки до проведеного дослідження

Таблиця 1

Індикатори Індексу політики інтеграції мігрантів для України (MIPEX)

(Складено автором на основі Індексу політики інтеграції мігрантів, що розраховується для країн ЄС, Норвегії, Швейцарії та США та адаптовано відповідно до законодавства України)

Мобільність на ринку праці		Доступ на ринок праці		
		100	50	0
1	Негайний доступ до працевлаштування: Які категорії іноземців мають доступ до працевлаштування на рівних умовах з громадянами України? а) іноземці, що мають посвідку на постійне проживання; б) іноземці, що мають посвідку на тимчасове проживання; в) іноземці, що прибули на підставі возз'єднання сімей	Всі з них	Не категорія в) або у окремих випадках з категорії б)	Тільки категорія а)
2	Доступ до приватного сектору: Чи можуть іноземці працевлаштуватись за будь-яким видом діяльності у приватному секторі на рівних умовах з громадянами України?	Так. Немає жодних додаткових обмежень крім виду дозволу на перебування, зазначеного у 1	Інші обмежуючі умови, що відносяться до всіх іноземців, наприклад, тест на знання мови тощо	Тільки для громадян України
3	Доступ до державного сектору: Чи можуть іноземці працевлаштуватись за будь-яким видом діяльності у державному секторі (за виключенням здійснення державної влади) на рівних умовах з громадянами України?	Так. Єдине виключення – це здійснення державної влади та охорона загальних інтересів держави	Інші обмеження	Тільки для громадян України
4	Негайний доступ до самозайнятості: Які категорії іноземців мають доступ до самозайнятості на рівних умовах з громадянами України? а) іноземці, що мають посвідку на постійне проживання; б) іноземці, що мають посвідку на тимчасове проживання; в) іноземці, що прибули на підставі	Всі з них	Не категорія в) або у окремих випадках з категорії б)	Тільки категорія а)

	возз'єднання сімей			
5	Доступ до самозайнятості: Чи можуть іноземці займатись підприємницькою діяльністю на рівних умовах з громадянами України?	Так. Немає жодних додаткових обмежень крім виду дозволу на перебування, зазначеного у 4	Інші обмежуючі умови, наприклад, тест на знання мови тощо	У деяких секторах та видах діяльності лише для громадян України
	Доступ до загальної підтримки	100	50	0
6	Доступ до послуг Державної служби зайнятості: Чи мають іноземці рівний доступ до реєстрації та послуг Державної служби зайнятості на рівні з громадянами України?	Рівний доступ з громадянами України	Визначені обмеження	Немає рівного доступу
7	Рівність доступу до освіти і професійної підготовки, включаючи державне фінансування навчання: Які категорії іноземців мають рівний доступ? а) іноземці, що мають посвідку на постійне проживання; б) іноземці, що мають посвідку на тимчасове проживання; в) іноземці, що прибули на підставі возз'єднання сімей	Всі з них	Не категорія в) або у окремих випадках з категорії б)	Тільки категорія а)
8	Визнання академічних та професійних кваліфікацій, здобутих за межами України	Спрощений порядок для усіх іноземців (подібний до визнання документів про освіту між країнами-членами інтеграційного об'єднання)	Спрощений порядок для іноземців з визначеного ряду країн	Складний і тривалий порядок для усіх іноземців
	Цільова підтримка	100	50	0
9	Державне сприяння визнанню навиків та кваліфікацій, отриманих за межами України, передбачає: а) існування державних агенцій або інформаційних центрів, які сприяють визнанню навиків та кваліфікацій; б) державне скеровування справедливого порядку, часових меж та оплати перевірки кваліфікацій професійними, урядовими та неурядовими організаціями; в) забезпечення інформацією щодо курсів перекваліфікації і мовних курсів та порядку перевірки навиків та кваліфікацій, не зважаючи на те, чи перевірка проводиться урядовими чи неурядовими організаціями	б) та а) або в)	а) або в)	Жоден варіант
10	Заходи прискорення входження іммігрантів на ринок праці: а) національна політика має на меті скорочення безробіття серед іммігрантів; б) національна політика має на меті стимулювати професійне навчання іммігрантів; в) національна політика має на меті сприяти зайнятості іммігрантів через програми вивчення мови	Всі елементи	Будь-які з цих елементів, але не всі	Жоден з елементів
11	Заходи прискорення входження окремих категорій іммігрантів на ринок праці: а) національна політика має на меті покращити становище на ринку праці іммігрантської молоді; б) національна політика має на меті покращити становище на ринку праці жінок-іммігранток	Обидва варіанти	Один з варіантів	Жоден з варіантів
12	Підтримка доступу до державних послуг з працевлаштування: а) право тренувати, виховувати та відкривати нові можливості іммігранта входить до державних послуг з	Обидва варіанти	Один з варіантів	Жоден з варіантів. Тільки через добровільні проекти або ініціативи

	працевлаштування і є частиною інтеграційної політики для новоприбулих; б) вимога до персоналу Державної служби зайнятості проводити навчання відповідно до специфічних потреб іммігрантів			
	Права працівників	100	50	0
13	Членство та участь у профспілках та колективних переговорах	Рівні права з громадянами	Обмежений доступ до посад, що обираються	Застосовуються інші обмеження
14	Рівний доступ до соціального забезпечення: Чи іноземці мають рівний з громадянами доступ до наступних видів соціального забезпечення: допомога по безробіттю, пенсія по віку, пенсія по інвалідності, декретна відпустка, допомога по вагітності і пологах, допомога при народженні дитини, соціальна допомога?	Рівні права з громадянами у всіх видах соціального забезпечення	Нерівні права хоча б у одному виді соціального забезпечення	Нерівні права у більш ніж одному виді соціального забезпечення
15	Рівні умови роботи: Чи іноземці мають гарантовані рівні умови роботи: безпечні та здорові умови праці, ставлення у разі завершення діяльності працедавцем або звільнення, заробітну плату, умови оподаткування?	Рівні права з громадянами у всіх умовах роботи	Нерівні права хоча б у одному аспекті умов роботи	Нерівні права у більш ніж одному аспекті умов роботи
16	Активна політика надання інформації щодо прав працівників-мігрантів на національному рівні	Політика надання інформації державою націлена на працівників-мігрантів та/або працедавців на індивідуальній основі	Спеціальні інформаційні кампанії, спрямовані на працівників-мігрантів та/або працедавців (або лише окремі кампанії у визначених регіонах)	Відсутня активна політика щодо прав працівників-мігрантів
Возз'єднання сімей іммігрантів				
	Право на возз'єднання сім'ї	100	50	0
17	Право на возз'єднання сім'ї для осіб, що законно проживають на території України	<= 1 року легального проживання та/або володіння посвідкою на проживання терміном <= 1 року	> 1 року легального проживання та/або володіння посвідкою на проживання > 1 року	>= 2 років легального проживання та/або володіння посвідкою на проживання >= 2 років
18	Документи, які надають право на возз'єднання сім'ї	Будь-який дозвіл на проживання	Окремі види дозволу на проживання виключені	Тільки посвідка на постійне проживання
19	Право на возз'єднання сім'ї для неповнолітніх дітей осіб, що законно проживають на території України	Для всіх дітей: матеріально залежних повнолітніх та неповнолітніх, у тому числі прийомних	Тільки для неповнолітніх дітей, у тому числі прийомних	Тільки для неповнолітніх дітей, у тому числі прийомних за дією визначених умов
20	Право на возз'єднання сім'ї для матеріально залежних родичів по висхідній лінії	Дозволено	Дозволено за визначених умов	Не дозволено
	Умови набуття права возз'єднання сім'ї	100	50	0
21	Перевірка рівня знання мови для члена сім'ї у країні походження	Не вимагається або добровільне вивчення мовного курсу	Вимога пройти мовний курс	Вимога здачі іспиту після проходження мовного курсу
22	Перевірка рівня знання мови для члена сім'ї після прибуття у країну призначення	Не вимагається або добровільне вивчення мовного курсу	Вимога пройти мовний курс	Вимога здачі іспиту після проходження мовного курсу
23	Вимога наявності житла	Не діє	Підходяще житло, що відповідає загальним стандартам здоров'я та безпеки	Подальші вимоги до житла
24	Вимога наявності економічних ресурсів	Немає або на/нижче рівня соціальних гарантій	Вище за соціальні гарантії але джерело не пов'язане із зайнятістю	Джерело пов'язане із зайнятістю
25	Максимальна тривалість надання права на возз'єднання сім'ї	<= 6 місяців, що визначено законом	> 6 місяців але максимум визначається законом	Максимальна тривалість не врегульовується
26	Вартість процедури надання права на возз'єднання сім'ї	Немає	На рівні з платою за адміністративні послуги в країні	Завищена вартість
	Дійсність права на возз'єднання сім'ї	100	50	0

27	Тривалість посвідки на проживання на підставі возз'єднання сім'ї	Така ж як і у іноземця, до якого приїздить дана особа - член його сім'ї	Не така ж як і у іноземця, до якого приїздить дана особа - член його сім'ї, але дозвіл на проживання терміном ≥ 1 року з правом на подовження	Посвідка на проживання менше одного року з правом на подовження або необхідність нового подання заяви на возз'єднання сім'ї
28	Підстави для відхилення, позбавлення або відмови у подовженні посвідки на проживання за правом на возз'єднання сім'ї: а) дійсна та серйозна загроза державній політиці і національній безпеці; б) подання завідомо неправдивих відомостей або підроблених документів; в) розрив сімейних зв'язків; г) більше не дотримуються умов надання посвідки на проживання за правом на возз'єднання сім'ї	Лише а), б)	а), б), в)	Всі підстави і, можливо, додаткові
29	Перед відмовою або позбавленням посвідки на проживання враховуються наступні обставини: а) міцність сімейного взаємозв'язку; б) тривалість проживання іноземця, до якого приїздить член сім'ї, в Україні в) існуючі взаємозв'язки з країною походження; г) фізичне або емоційне насилля	Всі елементи	Деякі з елементів	Жоден з елементів
30	Законні гарантії та компенсації у разі відмови або позбавлення посвідки на проживання за правом на возз'єднання сім'ї: а) мотивоване рішення; б) право на апеляцію; в) представлення у незалежному адміністративному органі або суді	Всі права	Щонайменше а) та б)	Обидва або один із а) і б) не гарантуються
	Права за посвідкою на проживання на підставі возз'єднання сім'ї	100	50	0
31	Право на надання автономної посвідки на проживання для членів подружжя та дітей, що досягли повноліття	Після ≤ 3 років проживання	Після $>3 \leq 5$ років проживання	Після 5 років проживання або за визначених умов
32	Право на надання автономної посвідки на проживання у випадку овдовіння, розлучення, смерті або психічного чи емоційного насилля	Автоматично надається	Автоматично надається але за визначених умов	Не надається
33	Право на надання автономної посвідки на проживання для інших членів сім'ї	Після ≤ 3 років проживання	Після ≤ 3 років проживання за визначених умов	Не надається
34	Доступ до освіти та професійного навчання для дорослих членів сім'ї	Такий як і для іноземця, до якого приїздить член сім'ї	За інших визначених умов	Немає
35	Доступ до зайнятості та самозайнятості	Такий як і для іноземця, до якого приїздить член сім'ї	За інших визначених умов	Немає
36	Доступ до соціального забезпечення, охорони здоров'я та житлово-комунальних послуг	Такий як і для іноземця, до якого приїздить член сім'ї	За інших визначених умов	Немає
	Освіта			
	Доступ до освіти	100	50	0
37	Доступ і підтримка доступу до дошкільної освіти: а) всі категорії мігрантів мають доступ на рівні з громадянами країни, не зважаючи на їх статус проживання (включаючи тих, що перебувають без відповідних документів); б) Державні цільові заходи (н/п фінансова підтримка, спеціальні програми тощо) для залучення дітей мігрантів до дошкільної освіти	Обидва варіанти	Один з варіантів	Жоден з варіантів. Законодаве обмеження в доступі для деяких категорій мігрантів. Мігранти лише користуються перевагами загальнодержавної підтримки дітей дошкільного віку. Можлива підтримка

				мігрантів лише через неурядові ініціативи.
38	Доступ до обов'язкової шкільної освіти: Доступ є загальним правом для всіх дітей шкільного віку в країні, не зважаючи на їх статус проживання (включаючи тих, що перебувають без відповідних документів)	Детально визначене у законодавстві право для всіх категорій мігрантів мати рівний доступ з громадянами країни	Неявно визначене право для всіх дітей (Немає законодавчих перешкод до рівного доступу. Немає зв'язку між обов'язковою освітою та статусом проживання або виключень серед категорій мігрантів)	Законодавчі обмеження в доступі для деяких категорій мігрантів
39	Оцінка наявних знань, здобутих у країні походження, та володіння мовою дітей мігрантів при продовженні їх шкільної освіти в Україні: а) оцінка зі стандартизованими критеріями якості та інструментами; б) вимога використовувати спеціально підготовлений персонал для здійснення оцінки	Обидва варіанти	Один з варіантів	Випадкова перевірка шкільним персоналом без стандартизованих критеріїв або підготовки
40	Підтримка доступу до середньої освіти: а) цільові заходи підвищення успішної участі дітей-мігрантів у середній освіті; б) цільові заходи збільшення доступу учнів – дітей мігрантів до академічних можливостей, що ведуть до здобуття вищої освіти (додаткове репетиторство, переміщення до спеціалізованих шкіл і ліцеїв тощо)	Обидва варіанти	Один з варіантів	Жоден з варіантів
41	Доступ та підтримка доступу і участі у професійно-технічній освіті: Професійне навчання без відриву від виробництва або на виробництві за державної підтримки та перевірки якості навчання. а) всі категорії мігрантів мають рівний законний доступ з громадянами країни, незважаючи на їх статус проживання (включаючи тих, що перебувають без відповідних документів); б) заходи зі спеціального збільшення участі учнів – дітей мігрантів у таких програмах; в) заходи з підвищення розповсюдження програм з професійного навчання серед учнів – дітей мігрантів	Два або більше варіанти, включаючи а)	Щонайменше один з варіантів	Жоден з варіантів. Обмеження в законі щодо доступу для деяких категорій мігрантів. Мігранти лише користуються перевагами загальнодержавної підтримки професійно-технічного навчання. Можлива підтримка мігрантів лише через неурядові ініціативи.
42	Доступ та підтримка доступу і участі у вищій освіті: а) всі категорії мігрантів мають рівний законний доступ з громадянами країни, незважаючи на їх статус проживання (включаючи тих, що перебувають без відповідних документів); б) цільові заходи з підвищення кількості вступів та успішної участі мігрантів у вищій освіті, включаючи підготовчі курси, додаткову підтримку у вивченні мови, заходи з уникнення виключень з вузів тощо. (Примітка: індикатор не включає іноземних студентів, що прибули з метою здобуття вищої освіти)	Обидва варіанти	Один з варіантів	Жоден з варіантів. Обмеження в законі щодо доступу для деяких категорій мігрантів. Мігранти лише користуються перевагами загальнодержавної підтримки професійно-технічного навчання. Можлива підтримка мігрантів лише через неурядові ініціативи.
43	Доступ до інформаційної допомоги та консультацій з приводу системи освіти та можливого вибору на кожному з її рівнів (від початкової до вищої): а) інформація щодо системи освіти написана на рідній для мігрантів мові; б) уповноваження спеціальних осіб та центрів для підтримки освітньо-кваліфікаційної орієнтації дітей мігрантів;	Всі три варіанти	Один або два з варіантів	Мігранти лише користуються перевагами загальнодержавної підтримки професійно-технічного навчання. Можлива підтримка мігрантів лише через

	в) забезпечення послугами з перекладу для сімей учнів мігрантів для загальної інформаційної допомоги та консультацій на всіх рівнях			неурядові ініціативи.
	Цільові потреби	100	50	0
44	Вимога забезпечення в школах інтенсивних ознайомчих програм для нових учнів – дітей мігрантів та їх сімей про Україну та її систему освіти: а) існування ознайомчої програми; б) включення батьків	Обидва варіанти	Тільки а)	Немає вимоги
45	Забезпечення постійної тривалої підтримки у вивченні мови, на якій ведеться навчання, для дітей мігрантів: а) у шкільній освіті (як в початковій, так і в середній); б) у дошкільній освіті	Обидва варіанти	Один з варіантів	Не забезпечується (лише через приватні або громадські ініціативи)
46	Враховування складу мігрантів у політиці освітньої інтеграції	Враховується поділ мігрантів на різні підгрупи, н/п в залежності від статі, країни походження	Мігранти розглядаються як єдина агрегована група	Мігранти враховуються в загальний склад учнів і не розглядаються як окрема група
47	Підготовка вчителів та програм професійного розвитку для роботи з дітьми мігрантів та задоволення їх потреб: а) вимагається попередня спеціальна підготовка; б) допускається підвищення кваліфікації під час роботи.	Обидва варіанти	Один з варіантів	Жоден з варіантів
	Нові можливості	100	50	0
48	Забезпечення можливості для дітей мігрантів вивчати рідну для них мову	Державні рекомендації або спеціальне врегулювання	Двосторонні договори або схеми, що фінансуються іншою країною	Не забезпечується (лише через приватні або громадські ініціативи)
49	Забезпечення можливості в школах вивчати більше про культуру країн дітей мігрантів	Державні рекомендації або спеціальне врегулювання	Двосторонні договори або схеми, що фінансуються іншою країною	Не забезпечується (лише через приватні або громадські ініціативи)
50	Розподіл дітей мігрантів між освітніми установами: а) вимога сприяти розподілу дітей мігрантів між різними освітніми установами на всіх рівнях; б) ця вимога включає дітей зі спеціальними потребами	Обидва варіанти	Один з варіантів	Жоден з варіантів. Мігранти включаються в загальні категорії, що стосуються всіх учнів
	Міжкультурна освіта для всіх	100	50	0
51	Офіційні цілі міжкультурної освіти включають повагу та цінування культурної різноманітності і викладаються: а) як окремий предмет у розкладі; б) інтегровані у різні предмети в розкладі	Обидва варіанти	Один з варіантів	Міжкультурна освіта не включена в розклад, або міжкультурна освіта не враховує повагу та цінування культурної різноманітності
52	Державна підтримка розповсюдженню громадської інформації щодо пропагування поваги і цінування культурної різноманітності у суспільстві	Такі ініціативи є частиною обов'язків фінансованого державою органу	Ініціативи є частиною статті бюджету спеціального фінансування	Не застосовується
53	Шкільний розклад та навчальні матеріали можуть бути змінені для врахування різноманітності складу учнів школи: а) державне керівництво зміною розкладу у відповідь на національні та регіональні зміни у складі населення; б) моніторинг та контроль за впровадженням а)	Обидва варіанти	Тільки а)	Жоден з варіантів
54	Підготовка вчителів та програми професійного розвитку включають	Обидва варіанти	Один з варіантів	Навчання з міжкультурної освіти

	міжкультурну освіту та повагу і цінування культурної різноманітності для всіх вчителів: а) вимагається попередня спеціальна підготовка; б) допускається підвищення кваліфікації під час роботи.			не забезпечується або міжкультурна освіта не включає повагу і цінування культурної різноманітності
Політична участь				
Вибірчі права				
		100	50	0
55	Право голосувати на національних виборах	Рівні права з громадянами після визначеного періоду проживання	Взаємність або інші спеціальні вимоги для визначених національностей	Немає права
56	Право голосувати на регіональних виборах	Рівні права з громадянами або вимога проживання протягом ≤ 5 років	Вимога проживання терміном понад 5 років, взаємності, інших спеціальних вимог або спеціальної процедури реєстрації, або у деяких регіонах	Немає права
57	Право голосувати на місцевих виборах	Рівні права з громадянами або вимога проживання протягом ≤ 5 років	Вимога проживання терміном понад 5 років, взаємності, інших спеціальних вимог або спеціальної процедури реєстрації, або у деяких муніципалітетах	Немає права
58	Право балатуватись на місцеві вибори	Необмежене	Обмежені на деякі посади, за принципом взаємності або спеціальними вимогами	Немає права або застосовуються інші обмеження
Політичні свободи				
		100	50	0
59	Право на об'єднання	Немає обмежень на утворення об'єднань іноземцями, немає обмежень стосовно керівного складу таких об'єднань	У керівному складі об'єднань має бути мінімальна кількість громадян країни, діють інші обмеження (н/п стосовно створення політичних організацій або партій)	Немає права
60	Членство та участь у політичних партіях	Рівний доступ з громадянами	Обмежений доступ до внутрішніх виборних посад	Діють інші обмеження
61	Право на створення засобу масової інформації (газети, радіостанції, телеканалу тощо)	Немає обмежень на створення засобів масової інформації іноземцями (або такі самі обмеження як і для не іммігрантських медіа)	Інші обмеження ніж ті, що застосовуються до не іммігрантських медіа	Немає права
Консультативні органи				
		100	50	0
62	Консультації з іноземцями на національному рівні	конструктивна консультація	спеціальна консультація	консультації не проводяться
63	Інституціоналізація (визначення повноважень органу в законодавстві) Крім консультацій з політики щодо іноземців орган має: а) право ініціювати розробку власних звітів і рекомендацій без обговорення з державними органами; б) право на відповідь від державної влади на його поради та рекомендації	Обидва права гарантовані законом	Одне з прав гарантоване законом	Жодне з прав не гарантується законом
64	Консультації з іноземцями на регіональному рівні	конструктивна консультація	спеціальна консультація або конструктивна консультація проводиться лише у деяких регіонах	консультації не проводяться
65	Інституціоналізація (визначення повноважень органу в законодавстві)	Обидва права гарантовані законом	Одне з прав гарантоване законом	Жодне з прав не гарантується законом

	Крім консультацій з політики щодо іноземців регіональний орган має: а) право ініціювати розробку власних звітів і рекомендацій без обговорення з державними органами; б) право на відповідь від державної влади на його поради та рекомендації			
66	Консультації з іноземцями на місцевому рівні у столиці країни	конструктивна консультація	спеціальна консультація	консультації не проводяться
67	Інституціоналізація (визначення повноважень органу в законодавстві) Крім консультацій з політики щодо іноземців місцевий орган у столиці країни має: а) право ініціювати розробку власних звітів і рекомендацій без обговорення з державними органами; б) право на відповідь від державної влади на його поради та рекомендації	Обидва права гарантовані законом	Одне з прав гарантоване законом	Жодне з прав не гарантується законом
68	Консультації з іноземцями на місцевому рівні у місті (не в столиці) з найбільшою часткою іноземних жителів	конструктивна консультація	спеціальна консультація	консультації не проводяться
69	Інституціоналізація (визначення повноважень органу в законодавстві) Крім консультацій з політики щодо іноземців місцевий орган у місті з найбільшою часткою іноземних жителів має: а) право ініціювати розробку власних звітів і рекомендацій без обговорення з державними органами; б) право на відповідь від державної влади на його поради та рекомендації	Обидва права гарантовані законом	Одне з прав гарантоване законом	Жодне з прав не гарантується законом
	Заходи із застосування	100	50	0
70	Активна політика надання інформації про політичні права іноземців на національному рівні	Політика надання інформації державою спрямована на іноземців на індивідуальній основі	Інформаційні кампанії (на загальній основі) спрямовані на іноземців (або лише індивідуальні кампанії в окремих регіонах)	Активна політика надання інформації відсутня
71	Державне фінансування або підтримка організацій імігрантів на національному рівні	Фінансування або підтримка для організацій імігрантів, залучених до консультативного процесу на національному рівні або на рівних умовах з не імігрантськими організаціями	Фінансування або підтримка в залежності від критеріїв, визначених державою (на різних умовах з не імігрантськими організаціями)	Немає підтримки або фінансування
72	Державне фінансування або підтримка організацій імігрантів на регіональному рівні	Фінансування або підтримка для організацій імігрантів, залучених до консультативного процесу на регіональному рівні або на рівних умовах з не імігрантськими організаціями	Фінансування або підтримка в залежності від критеріїв, визначених державою (на різних умовах з не імігрантськими організаціями) або не у всіх регіонах	Немає підтримки або фінансування
73	Державне фінансування або підтримка організацій імігрантів на місцевому рівні у столиці країни	Фінансування або підтримка для організацій імігрантів, залучених до консультативного процесу на місцевому рівні у столиці країни або на рівних умовах з не імігрантськими організаціями	Фінансування або підтримка в залежності від критеріїв, визначених державою (на різних умовах з не імігрантськими організаціями)	Немає підтримки або фінансування
74	Державне фінансування або підтримка організацій імігрантів на місцевому рівні в	Фінансування або підтримка для організацій	Фінансування або підтримка в залежності	Немає підтримки або фінансування

	містах найбільшою часткою іноземних жителів	іммігрантів, залучених до консультативного процесу на місцевому рівні в містах найбільшою часткою іноземних жителів або на рівних умовах з не іммігрантськими організаціями	від критеріїв, визначених державою (на різних умовах з не іммігрантськими організаціями)	
Довгострокове проживання				
	Володіння правом	100	50	0
75	Термін постійного проживання, що вимагається	< 5 років	5 років	> 5 років
76	Чи враховується термін проживання студента, учня?	Так, для всіх	Так, відповідно до деяких умов (обмежена кількість років або вид навчання)	Ні
77	Дозволені періоди відсутності перед наданням статусу	Довші періоди	До 10 небезперервних місяців та/або 6 безперервних місяців	Коротші періоди
	Умови набуття статусу	100	50	0
78	Форма вимоги володіння мовою	Не вимагається або добровільне вивчення мовного курсу курсу вивчення мови	Вимога пройти мовний курс	Вимога здачі іспиту після проходження мовного курсу
79	Вимога наявності економічних ресурсів	Немає або на/нижче рівня соціальних гарантій	Вище за соціальні гарантії але джерело не пов'язане із зайнятістю	Джерело пов'язане із зайнятістю
80	Максимальна тривалість надання права на довгострокове проживання	<= 6 місяців, що визначено законом	> 6 місяців але максимум визначається законом	Максимальна тривалість не врегульовується
81	Вартість процедури надання права на довгострокове проживання	Немає	На рівні з платою за адміністративні послуги в країні	Завищена вартість
	Дійсність права на довгострокове проживання	100	50	0
82	Тривалість дозволу на довгострокове проживання	>= 5 років	< 5 >= 3 роки	< 3 років
83	Подовження дозволу	Автоматично	Згідно поданої заяви	Діють первинні вимоги
84	Періоди відсутності, дозволені для подовження дозволу	>= 3 років	< 3 > 1 року	<= 1 року
85	Підстави для відхилення, позбавлення або відмови у подовженні дозволу на довгострокове проживання: а) дійсна та серйозна загроза державній політиці і національній безпеці; б) подання завідомо неправдивих відомостей або підроблених документів; в) обвинувачення у важких злочинах; г) більше не дотримуються умови надання дозволу на довгострокове проживання	Лише а), б)	Включають в) і г)	Включають в) і г) та/або додаткові підстави
86	Перед депортацією враховуються наступні обставини: а) особиста поведінка; б) вік особи; в) тривалість перебування; г) обставини, пов'язані з особою або її сім'єю; д) існуючі зв'язки з країною перебування; е) (не) існуючі зв'язки з країною походження особи (включаючи проблеми з поверненням з причин громадянства та політичних причин) і є) альтернативні заходи (н/п надання посвідки на тимчасове проживання)	Всі елементи	Щонайменше б), в), г), д)	Один чи більше з б), в), г) або д) не враховується
87	Депортація виключається: а) після 20 років проживання за дозволом на	У всіх зазначених випадках	Щонайменше в одному випадку	В жодному випадку

	довгострокове проживання; б) у випадку неповноліття, та в) осіб, народжених в країні перебування і, які отримали дозвіл на проживання до 10 річного віку і які досягли 18 річного віку			
88	Законні гарантії та компенсації у разі відмови або позбавлення дозволу на довгострокове проживання: а) мотивоване рішення; б) право на апеляцію; в) представлення у незалежному адміністративному органі або суді	Всі права	Щонайменше а) та б)	Обидва або один із а) і б) не гарантуються
	Права за дозволом на довгострокове проживання	100	50	0
89	Право на проживання після виходу на пенсію	Підтримується	Підтримується з обмеженнями	Не підтримується
90	Доступ до зайнятості (з єдиним винятком зайнятості у органах державної влади), само зайнятості, іншої економічної діяльності та умов праці	Рівний доступ з громадянами країни та рівні умови праці	Пріоритетний доступ громадянам країни	Застосовуються інші обмежувачі умови
91	Доступ до соціального захисту, соціального забезпечення, охорони здоров'я та житлово-комунальних послуг	Рівний доступ з громадянами країни	Пріоритетний доступ громадянам країни	Застосовуються інші обмежувачі умови
92	Визнання академічних та професійних кваліфікацій	Такий самий порядок як і для громадян країни	Інший порядок ніж для громадян країни	Кваліфікації не визнаються
Доступ до громадянства				
	Право набуття громадянства	100	50	0
93	Для першого покоління іноземців	Після <= 5 років повного терміну проживання	Після > 5 < 10 років повного терміну проживання	Після >= 10 років повного терміну проживання
94	Дозволені періоди відсутності перед поданням клопотання про прийом до громадянства	Довші періоди	До 10 безперервних місяців та/або 6 безперервних місяців	Коротші періоди (безперервне проживання включно)
95	Іноземець, що перебуває у подружжі з громадянином країни	Після <= 3 років проживання та/або шлюбу	Після > 3 <= 5 років проживання та/або шлюбу	Після > 5 років проживання та/або шлюбу
96	Друге покоління (народжені в країні від батьків-іноземців)	Автоматично при народженні (може бути умовним в залежності від статусу батьків)	На підставі подання заяви та відповідного свідоцтва після народження	Необхідна процедура натуралізації
97	Третє покоління (народжені в країні від батьків-іноземців, хоч один з яких є народженим в даній країні)	Автоматично при народженні (може бути умовним в залежності від статусу батьків)	На підставі подання заяви та відповідного свідоцтва після народження	Необхідна процедура натуралізації
	Умови набуття громадянства	100	50	0
98	Оцінка володіння мовою	Немає оцінки або допустимий базовий рівень знання мови	Необхідний мінімум середній рівень знання мови	Необхідний високий рівень знання мови
99	Оцінка рівня інтегрованості у приймаюче суспільство	Не вимагається або добровільне вивчення мовного курсу	Вимога пройти мовний курс	Вимога здачі іспиту після проходження мовного курсу
100	Вимога наявності економічних ресурсів	Немає	Мінімальний дохід (н/п не нижче прожиткового мінімуму)	Додаткові вимоги (зайнятість, стабільний та достатній дохід, вищий рівень доходу)
101	Відмова у випадку судимості	Злочини з винесеним вироком про ув'язнення терміном на >= 5 років або використання умовного періоду замість відмови	Злочини з винесеним вироком про ув'язнення терміном на < 5 років	Нетяжкі злочини включно
102	Необхідність додаткових рекомендацій, що підтверджують гарну репутацію	Немає необхідності	Базові рекомендації з місця роботи або навчання за зразком, що застосовується до громадян країни	Рекомендації за спеціально розробленою формою від визначеної кількості осіб

103	Максимальна тривалість розгляду клопотання про прийняття до громадянства	<= 6 місяців	> 6 місяців але максимум визначений законом	Максимальна тривалість не визначається
104	Вартість процедури набуття громадянства	Мінімальна вартість або безкоштовно	Вартість на рівні з іншими адміністративними платежами	Завищена вартість
	Дійсність права набуття громадянства	100	50	0
105	Додаткові підстави відмови у прийнятті до громадянства: а) подання завідомо неправдивих відомостей або підроблених документів; б) дійсна та серйозна загроза державній політиці і національній безпеці	Лише а)	Лише а), б)	Додаткові до а), б)
106	При відмові у прийнятті до громадянства враховуються наступні обставини: а) особиста поведінка; б) вік особи; в) тривалість перебування; г) обставини, пов'язані з особою або її сім'єю; д) існуючі зв'язки з країною перебування; е) (не) існуючі зв'язки з країною походження особи (включаючи проблеми з поверненням з причин громадянства та політичних причин) і є) альтернативні заходи (н/п продовження посвідки на постійне проживання)	Всі елементи	Щонайменше б), в), г), д)	Один чи більше з б), в), г) або д) не враховується
107	Законні гарантії та компенсації у разі відмови у прийнятті до громадянства: а) мотивоване рішення; б) право на апеляцію; в) представлення у незалежному адміністративному органі або суді	Всі права	Щонайменше а) та б)	Обидва або один із а) і б) не гарантуються
108	Підстави для скасування рішень про оформлення набуття громадянства України: а) подання завідомо неправдивих відомостей або підроблених документів; б) дійсна та серйозна загроза державній політиці і національній безпеці	Лише а)	Лише а), б)	Додаткові до а), б)
109	Часові межі для скасування рішень про оформлення набуття громадянства України	<= 5 років після набуття громадянства	> 5 років після набуття громадянства	Немає часових обмежень в закон
	Подвійне громадянство	100	50	0
110	Вимога виходу з іноземного громадянства для натуралізації для першого покоління	Немає. Подвійне громадянство дозволене	Вимога існує але з виключеннями (н/п країна походження не дозволяє відмову від громадянства)	Вимога існує
111	Подвійне громадянство для другого та/або третього покоління	Дозволено при народженні	Відповідно до певних умов (н/п в якій країні народжена особа та чи вона народжена у подружжі)	Подвійне громадянство не дозволяється
	Антидискримінація			
	Поняття та визначення	100	50	0
112	Визначення дискримінації включає пряму та непряму дискримінацію, агресію, та організовану дискримінацію на ґрунті: а) расової та етнічної приналежності; б) релігії та віри; в) національності	Всі три варіанти	Два варіанти	Лише варіант а), жоден з варіантів або визначення інтерпретується з міжнародних нормативно-правових актів
113	Визначення дискримінації включає дискримінацію об'єднань на основі: а) расової та етнічної приналежності; б) релігії та віри; в) національності	Всі три варіанти	Два варіанти	Лише варіант а), жоден з варіантів або визначення інтерпретується з міжнародних нормативно-правових актів

				актів
114	Антидискримінаційне законодавство застосовується до громадян та осіб, що законно проживають в країні: а) в приватному секторі; б) включаючи приватний сектор, що виконує певні види діяльності державного сектора	а) та б)	а) або б)	Жоден з варіантів
115	Законодавство забороняє: а) громадське підбурювання до насильства, ненависті або дискримінації на основі раси/етнічності; релігії/віри/національності; б) громадські образи мотивовані расовою/релігійною нетерпимістю, загрози дискредитації; в) підбурювання, пособництво або намагання вчинити такі правопорушення; г) расовий розподіл	Всі варіанти	а), б), в)	Два з варіантів або менше
116	Обмеження свободи об'єднання, зборів та виголошення промов дозволяється у випадку перешкоджання рівного ставлення через: а) расову та етнічну приналежність; б) релігію та віру; в) національність	Всі три варіанти	Два варіанти	Варіант а) або жоден з варіантів
117	Чи існують спеціальні правила щодо багаторазової дискримінації?	Так, і жертва може використати це як основну підставу подання позову до суду	Так, але жертва не може використати це як основну підставу подання позову до суду	Ні
	Сфера застосування	100	50	0
118	Антидискримінаційне законодавство включає випадки дискримінації у сферах зайнятості та професійної підготовки на ґрунті: а) расової та етнічної приналежності; б) релігії та віри; в) національності	Всі три варіанти	Два варіанти	Лише варіант а), жоден з варіантів або для врегулювання використовуються міжнародні нормативно-правові акти
119	Антидискримінаційне законодавство включає випадки дискримінації у сфері освіти (початкової та середньої) на ґрунті: а) расової та етнічної приналежності; б) релігії та віри; в) національності	Всі три варіанти	Два варіанти	Лише варіант а), жоден з варіантів або для врегулювання використовуються міжнародні нормативно-правові акти
120	Антидискримінаційне законодавство включає випадки дискримінації у сфері соціального захисту на ґрунті: а) расової та етнічної приналежності; б) релігії та віри; в) національності	Всі три варіанти	Два варіанти	Лише варіант а), жоден з варіантів або для врегулювання використовуються міжнародні нормативно-правові акти
121	Антидискримінаційне законодавство включає випадки дискримінації у сфері соціального та пенсійного забезпечення на ґрунті: а) расової та етнічної приналежності; б) релігії та віри; в) національності	Всі три варіанти	Два варіанти	Лише варіант а), жоден з варіантів або для врегулювання використовуються міжнародні нормативно-правові акти
122	Антидискримінаційне законодавство включає випадки дискримінації у сфері постачання державних товарів і послуг, у тому числі житлово-комунальних, на ґрунті: а) расової та етнічної приналежності; б) релігії та віри; в) національності	Всі три варіанти	Два варіанти	Лише варіант а), жоден з варіантів або для врегулювання використовуються міжнародні нормативно-правові акти
123	Антидискримінаційне законодавство включає випадки дискримінації у сфері постачання державних товарів і послуг, у тому числі з охорони здоров'я населення, на ґрунті:	Всі три варіанти	Два варіанти	Лише варіант а), жоден з варіантів або для врегулювання використовуються міжнародні

	а) расової та етнічної приналежності; б) релігії та віри; в) національності			нормативно-правові акти
Механізми правозастосування		100	50	0
124	Доступ жертв, незалежно від виду дискримінації, до: а) цивільно-процесуального судочинства; б) кримінального судочинства; в) адміністративного судочинства	Всі три варіанти	Два варіанти	Лише один з варіантів
125	Альтернативні процедури врегулювання спорів (н/п посередництво, та інші, що не включають застосування існуючої судової системи): а) рішення є обов'язковими до виконання; б) можлива апеляція	а) та б)	а) або б)	Жоден з варіантів
126	Доступ до правозастосування включає жертв дискримінації на ґрунті: а) расової та етнічної приналежності; б) релігії та віри; в) національності	Всі варіанти	Два варіанти	Варіант а)
127	Середня тривалість обох цивільно-процесуальної та адміністративної процедур не перевищує:	<= 6 місяців	<= 1 рік	> 1 рік
128	Передача тягаря доказування: а) в цивільно-процесуальному процесі; б) в адміністративному процесі	а) та б)	Тільки а)	Жоден з варіантів
129	Чи дозволяє національне законодавство судам брати до розгляду наступні свідчення: а) випробування ситуації; б) статистичні дані	а) та б)	а) або б)	Жоден з варіантів
130	Захист від дискримінації: а) на робочих місцях; б) в професійному навчанні; в) в освіті; г) наданні послуг; д) забезпеченні товарами	У всіх сферах	а) і б)	а) або в жодній сфері
131	Допомога держави: а) держава забезпечує фінансову допомогу або надає безкоштовного призначеного судом адвоката у разі, якщо жертва не має необхідних засобів; б) у разі необхідності безкоштовно надається перекладач	а) та б)	а) або б)	Жоден з варіантів
132	Юридичні особи із законним інтересом захисту принципу рівності: а) можуть брати участь в процесі від імені жертви; б) можуть брати участь в процесі в підтримку жертви; в) можуть порушувати справи, навіть якщо вони не стосуються конкретної жертви (згода жертви не вимагається)	Всі можливості	Тільки а) або б)	Тільки б)
133	Судовий позов включає: а) індивідуальний позов; б) груповий позов; в) позов щодо поновлення у правах від особи або групи в ім'я колективних інтересів.	Всі три варіанти	Два з варіантів	Один або жоден з варіантів
134	Санкції включають: а) фінансову компенсацію жертвам за матеріальну шкоду; б) фінансову компенсацію жертвам за моральну шкоду; в) відшкодування збитків, завданих дискримінацією; г) призначення позитивних заходів для боротьби з дискримінацією; д) призначення негативних заходів для	Щонайменше 5 із зазначених санкцій	Щонайменше в), г) і ж)	Щонайменше 2 із зазначених санкцій

	припинення порушень; е) призначення негативних заходів для припинення повторення порушень; є) специфічні санкції, що дозволяють оприлюднення злочину (в несудових документах); ж) специфічні санкції щодо юридичних осіб			
135	Дискримінаційна мотивація на ґрунті расової/релігійної/національної нетерпимості розглядається як обтяжуюча обставина	Так, для всіх видів нетерпимості	Тільки для расової чи релігійної нетерпимості	Тільки для расової нетерпимості
	Заходи із забезпечення рівності	100	50	0
136	Спеціалізований орган із забезпечення рівності утворений для боротьби з дискримінацією на ґрунті: а) расової та етнічної приналежності; б) релігії та віри; в) національності	Всі три варіанти	Два варіанти	Варіант а)
137	Спеціалізований орган уповноважений допомагати жертвам дискримінації шляхом: а) незалежної юридичної консультації по справах жертв; б) незалежного розслідування фактів у справах	Всі варіанти	Лише один варіант	Жоден з варіантів
138	Якщо Спеціалізований орган діє в якості квазісудового органу, то: а) його рішення є обов'язковими для виконання; б) можлива апеляція його рішень	Всі варіанти	Лише один варіант	Жоден з варіантів
139	Спеціалізований орган володіє правовим становищем для: а) судового провадження від імені жертви; б) адміністративного провадження від імені жертви	а) та б)	а)	б) або жоден з варіантів
140	Спеціалізований орган уповноважений: а) порушувати справу від власного імені; б) проводити власне розслідування	а) та б)	б)	Жоден з варіантів
141	Законодавство передбачає, що держава самостійно: а) розповсюджує антидискримінаційну інформацію; б) забезпечує суспільний діалог навколо питань дискримінації; в) забезпечує конструктивний діалог з громадянським суспільством	Всі варіанти	Лише один з варіантів	Жоден з варіантів
142	На національному рівні існує: а) механізм поточного та майбутнього законодавчого забезпечення рівності та антидискримінації (н/п на базі наукових та суспільних досліджень); б) організаційна одиниця в уряді, що працює з питаннями рівності та боротьби з дискримінацією	Всі варіанти	Лише один з варіантів	Жоден з варіантів
143	Законом забезпечується: а) обов'язок органів державної влади заохочувати рівність під час виконання своїх функцій; б) обов'язок органів державної влади забезпечувати дотримання антидискримінаційного законодавства організаціями, яким вони присуджують гранти, надають позики, укладають контракти тощо	Обидва варіанти	Лише один з варіантів	Жоден з варіантів
144	Законом забезпечується: а) введення позитивних заходів; б) оцінку цих заходів	Обидва варіанти	Лише а)	Жоден з варіантів